Gaurko euskalariek

...kararekiko ikerketak badute ...ng luze bat Larramendik (1755-1766) lehenengo gramatika ...ren eman zuenetik. Egia esan, ...ndik, Astarloak (1755-...) eta Aizkibelek (1798-1865) ...ko garaia bete zuten ikerketetan. Humboldtek (1767-1835) atzeraipantzu zientifiko bat ekarri ...ri. Fenomeno hau oso nor-...da gure kultura aztertzeraz ...kanpotarrak izan dira, erro-...ren garaian betez ere, gure ...ek ikusi dituztenak eta. ...(1854-1937) estudioak ...ren arte, atzerritarrak izan ...ra, mendean euskal azterke-...ugarren zutenak: Bonaparte ...Printzea (1813-1891), Van ...(1825-1914), Webster (1828-...), Schuchardt (1842-1927), Vin-...(1843-1916) eta Dogson (1857-...). Beste batzuen artean.

...ri Campion nafarroak biztu ...euskaldunen artean gure hiz-...ren dagokion maitasun eta ...ren beharrizana. Hamar urte ...ago jaio zen Azkue haundia ...(1851) eta geroago Urkixo ...(1880-1950) eta Altube (1879-1963) ...Herriko Linguista punteren-...eta Euskaltzaindiaren lehen ...ko lekukoak. Euskaltzaindia ...jaio zenetik asko izan dira ...ra euskal alor hau jorratu ...euskaldunak. Beraz, hemen ...ezinezkoak direnez gero, goa-...berriar direnek gogoratzera.

...dugunez, eo jakin behar dugu-...linguistikako estudioetan garai ...tan zortu zuen Saussurrek ...Orduarte linguistika eta fi-...nakastuta zeuden; baina or-...ere bi zientzi hauek bide des-...batatik doazi linguistika ...ren beraren zientzia berezia da eta ostera, filologia, hizkuntzaren bitartez historia estudiatzeko zientzia. Linguistikak badu beste arpegi garrantzitsu bat ere, hots, bere inguru sozial, politiko, ekonomikoakin dituen prolemak aztertzea. Euskara bezalako hizkuntza minoritarioak badute zientzia berri honen laguntza beharrizana: soziolinguistikak badu Euskal Herriko hizkuntzarekin zerikusirik.

Ikerketetako bide berri hauetan badu euskarak zer aztertu. Eta Euskaltzaindiak argi ikusi du euskara zaintzeko, sendotzeko eta gaurkotzeko beharrezkoa dela bide hauetatik jotzea. Linguistikako arazoa hartu du lehendabiziko gaitzat eta Euskalarien Nazioarteko Jardunaldiak antolatu ditu Abuztuaren azken asterako munduan dauden linguistak biltzeko asmoetan. Eta Euskaltzaindiak egindako gonbitari linguistak eman dioten harrera itxaropengarria da: momentu honetan dauden linguistetatik ospetsuenak bilduko dira Gernikan eta Leioan euskara linguistika aldetik aztertzeko: euskarari buruzko ikerketak gaur eta aurrera begira, Fonologia, Lexiko-estatistika eta Tipologia, Sintaxia, Morfologia, Dialektologia etabar izango dira erabiliko diren gaiak.

Talde bitan banandu daitezke gai hauek erabilteko etorriko diren linguistak: gerra aurrean jaiotakoak eta gerra osteko eskola berrietan hezitakoak. Gazteen artean bost nazioetatik etorritako linguistak izango ditugu Euskal Herrian Jardunaldietako egunetan: Alemaniatik, Gunter Brettschneider, Frantziatik, George Rebuscki, Inglaterratik, Robert Trask, Ameriketako Estatu Batuetatik, Jeffrey Heath, Willian Jacobsen, Kilburn Mac Murraugh eta Roslyn Frank, eta Japonetik Suzuko Tamura, Tadao Shimomiya eta Eichi Inui. Hamar linguista gazte nazio hoietako Unibertsitateetan irakasle direnek, eta euskara oso ondo meneratzen dutenak bai hizketan eta ikerketetan ere.

Baina gerra osteko balaunaldia bakarrik ez da azalduko Jardunaldietan. Aspalditik euskara estudiatzen dabizen linguistak ere etorriko zaizkigu Jardunaldietara: Nils Holmer (1904) sueziarra, euskaltzain urgazlea bera, André Martinet (1908) Sorbonako Unibertsitatean irakasle izandakoa eta linguistika modernoaren aita, Antonio Tovar (1911), espainola, Salamancan, Ameriketan eta Alemanian irakasle izandakoa, Hans Mukarovsky (1922) Vienako Unibertsitatean irakasle dana, Terence Wilbur (1924) Californiako Unibertsitatean irakasle dana, Jan Braun (1926), Varsoviako irakaslea, Yuri Zytsar (1928) georgiarra, Jacques Alliéres (1929) Tolosako Unibertsitateko irakaslea eta Euskaltzain urgazlea, Chota Dzidziguri, georgiarra, etabar. Honez gainera Haritschelhar, Mitxelena, Oroz Arizkuren eta beste Euskal Herriko batzu ere Jardunaldiaten izango ditugu maisu.

Gaur egunean dauden euskalari ospetsuenak izango ditugu gure artean. Jardunaldietan euskalari hauek aurkeztuko dituzten txosten eta agerpenak argitara emango ditu Euskaltzaindiak "Euskera" aldizkarian. Txaubinista izateko bildurrik ez banuke, Euskara, jalgi hadi mundura esango nuke.

Jose Antonio ARANA MARTIJA

Desde que Larramendi dio a la imprenta la primera Gramática vasca, las investigaciones sobre el euskara tienen una larga historia. A decir verdad, Larramendi, Astarloa y Aizkibel vivieron la época paradisíaca del euskara hasta que Humboldt aportó desde el extranjero un método científico. Este es el fenómeno general de nuestra cultura ya que fueron extranjeros los que en el Romanticismo empezaron a valorar la especial personalidad de nuestra cultura. Hasta que Campión empezó a publicar sus estudios, fueron extranjeros los que en el siglo XIX profundizaron en los estudios del euskara: el Príncipe Bonaparte, Van Eys, Webster, Schuchardt, Vinson y Dogson entre otros.

Fue el navarro Campión el que despertó entre nosotros el amor y la necesidad de investigaciones sobre el euskara. Diez años después nació el gran Azkue y poco después Urquijo y Altube, linguistas vascos y testigos de los primeros días de Euskaltzaindia. Desde la función de esta entidad en 1919 han sido muchos los vascos que se han ocupado de estos temas y no pueden tener cabida en este artículo, por lo que me voy a ocupar de los extranjeros.

Como se sabe, o se debe saber, fue Saussure el que en 1916 abrió nuevos caminos a la lingüística. Desde entonces se distinguen varias disciplinas en el estudio de las lenguas: la filología, la lingüística pura, la sociolingüística etc. Todas ellas tienen mucho que ver con los problemas de la lengua vasca. Por eso la Real Academia de la Lengua Vasca, en su afán de cuidar, fortalecer y actualizar el euskara ha visto como necesario seguir los caminos científicos actuales y para ello ha organizado estos Encuentros Internacionales de Vascólogos, limitando esta primera edición a los lingüistas. Los más famosos profesores de lingüística de la actualidad se darán cita en Gernika y Leioa para aportar sus investigaciones.

En dos grupos se pueden clasificar los lingüistas que van a asistir a los Encuentros: los nacidos antes de la guerra y los formados en las modernas escuelas lingüísticas de la post-guerra. Entre éstos y que destacar a jóvenes lingüistas de cinco naciones: el alemán Brettschneider, el francés Rebuschi, el inglés Trask, los estadounidenses Heath, Jacobsen, Mac Murraugh y Frank y los japoneses Tamura, Shimomiya e Inui. Diez lingüistas jóvenes que dominan el euskara en la conversación y en la investigación.

Pero no sólo acudirán lingüistas de la joven generación. Vendrán también quienes desde hace tiempo estudian el euskara desde los diversos aspectos lingüísticos: el sueco, Nils Holmer, el francés André Martinet, padre de la lingüística moderna, el español Antonio Tovar, el austriaco Hans Mukarovsky, el americano Terence Wilbur, el polaco Jan Braun, los georgianos Yuri Zitsar y Cta Dzidziguri, el francés Jacques Alliéres, etc. Y además los vascos Mitxelena, Haritschelkar, Oroz Arizcuren y otros.

Las ponencias y comunicaciones que se presenten en estos Encuentros serán publicadas por Euskaltzaindia en su revista Euskara. Si no tuviera miedo de ser chauvinista, diría: Euskara, sal al mundo!

Julien Vinson euskalaria

...denboretako euskalari os-...artean bere leku berezia me-...da Julien Vinson paristarrak ...zauan Indian bizi izan zen ...agertu zen nonbait hiskun-...Hogetabat urtetik Nancy—ko ...Forestiere"n estudiatu zuen. ...ere hiri hontan osatu zituen li-...ikasteraok, alemanez ...ikastaroak, ...ntzez literaturaz. Ikerketa-...dahlinak zituenez, hango ira-...batek bultzatu omen zuen eus-...ikerketak hastera. Dena ...ondoko Inspektore general ...zen Euskal Herrira, 1866tik ...biziaz.

...ko ondo ikasi zuen, hiz-...ere. Hirurogei urtetan, ...ko parterik gehiena, eus-...ri eskaini zion. Jenioz bizia ...ere aburuak zorrotzak iza-...ndu zen berakin, baina bere ...ri horiek onuraba onuragarriak ...ren euskal alorrean. Gure hiz-...edertasunez ametsezko ...tik ari zirenak ongi zi-...zuen eta era berean literatur ...ren ordez literatura antzua ...zikardutenak. Esan bezala, ...ko lortu zituen, baina bere ...ikuspegi berriak ideki zi-...

...ren "Revue de Lingüistique et ...Philologie comparée" sortzaileen ...zen Paris-en eta aldiz-...hontan argitaratu zituen bere ...tzenak.

Bere ustez euskaldunak lo zeuden, eta gure herriak etzuen ezer onik bere hizkuntza kenduezkero. Beraz, akullu ona izan zen lozorroan zeudenentzat.

Gure herri literatura biziki maite zuen, ahoz aho populuak bere usarioz zekartzan kondaira, ipui, kanta, esaldi eta abar, bilduaz aritu zen. Zuberoako pastoralak ere gogoko zitzaizkion. Herri literatura aberatsa eta berezia genuen bere eritziz. Bilketen ondorioz **Le Folk-lore du Pays Basque (1883)** deritzan liburu bat argitaratu zuen. Hontarako, esan beharra dago, Francisque Michelekin harreman onak izan zituela.

Baina euskal kulturari eskaini zion lanik baliotsuena zera izan zen, **Bibliographie de la langue basque** (1891) eta **Complément et Supplément** (1898). Lan horiek, euskal literaturaren azterketeratako behar beharrezkoak izan dira gure egunotan J. Bilbaorena agertu arte. J. Vinson-ek baino lehen Allende Salazar bizkaitarrak ere egin zuen bibliografiazko bilduma handi bat, baina euskarari ez zion eman tokatzen zitzaion lekurik. Julien Vinsonentzat ordea euskara zen gure herriari bere noriasuna ematen zion hizkuntza eta behar beharrezkoa iduritu zitzaion hontan zegon guziaren berri ematea.

Gure egunotatik begiratuaz, edozein abertzale kultur zalek bezala sentitzen eta sufritzen zuela J. Vinson-ek ikus dezakegu. Gauzen mamira joko bai zuen axalean gelditu gabe. Eta, bere lan bikainari esker, posible izan da Euskal Literaturaren historiak idaztea.

Ikerketarako oinarri egokiak jarri zituen Vinson-ek. Egia esan, bere lana aintzina Bretainia Handian Ricard de Bury zenak egin zuen erakoa izan zen. Eta, Julio Urkixo izan zen hemen bere urratsak iharraitu zituena.

Esan dugunez, oso gutxi idatzi zuen euskaraz. Hala ere, bere hamalaudunak (sonetoak), aipagarriak dira. Daranatzi "Eskuara" poema agertzean egin ziona aski ezaguna da, eta bere euskarazko idazkearen adibidez hara hemen Jose Manterolaren heriotzaz egin zuena:

zelhayetan arima hardiak
Elgarri elhaketan, dire paseiatzen,
Leku ederrenean ohi dira biltzen
Etchepare lehena duten Euskaldunak.

Gizon famatu hoyei martchoarenhilak
Bozkario handi bat diate ekartzen,
Erdian Manterola delarik agertzen,
Lore eder, emana zeruari lurrak.

Immortalitatean sartu zirelako,
Jose, pentsatzen dugu hemen, guk, nigarrez.
Etzaitugula lehen heraz adituko;

Jaizkibel beztitu da tristerik elhurrez,
Marrumaka dohakon, olari erranez:
ahura bezelako bat non da kausituko.

(Paris, 1884-IV-8).

Bere orduko idazkera ikutu gabe hartzen dugu. Jose Manterola donostiarra urte horiako otsailaren azken egunean hil zen. Eta, J. Vinson-en hamalaudunak argi erakusten digu paristarraren bihotza gure idasleenganako maitasunez beterik. Bestalde, euskal poetentzako zeru hoberik ezin zitekean opa.

Juan SAN MARTIN

En vísperas de los Encuentros Internacionales de Vascólogos y a la hora de dedicar un recuerdo a los personajes ilustres del pasado en los estudios vascos, nos es ineludible recurrir a la memoria de Julien Vinson.

J. Vinson, parisino de nacimiento, vivió largos años de su infancia y juvetud en India, donde mostró facilidad para el aprendizaje de las lenguas. En 1864, estudiaba en la Ecole Forestiere de Nancy, y es aquí, donde completó sus conocimientos lingüísticos con cursos de alemán y de Lengua y Literatura francesas a cargo del profesor Emile Chasles, quien le dio noticias de la lengua vasca.

Desde 1866 residió en Bayona y era inspector general de bosques.

Durante sesenta años se dedicó a los estudios vascos. Se le ha considerado hombre severo en sus juicios, en ocasiones hasta hiriente. Dirigió duras críticas a los soñadores tubálicos que aún vivían en el falso conformismo con las delicias etimológicas en la lengua primitiva, "originaria" de todas las demás lenguas. Por otra parte, fue exigente para los cultivadores de la literatura. Pero no hay que olvidar que en la misma medida supo valorar la literatura popular, cuyo testimonio más elocuente es su obra **Folk-Lore du Pays Basque.**

La mayoría de sus muchísimos trabajos vieron la luz en la "Révue de Lingüistique et de Philologie comparée" de París. Escribió muy poco en vascuence. No obstante, disponemos de algunas muestras interesantes.

Su principal aportación a la cultura vasca constituyó su **Essai d'une Bibliographie de la langue basque** y su **Complément et Supplément.** Fruto de largos años, y que sirvió de base para la formación de una historia de la literatura vasca. Obra que ha sido de indispensable consulta para todo investigador hasta nuestros días, prácticamente hasta que haya visto la luz la magna obra de J. Bilbao.

Este ilustra euskarólogo, al que dificilmente podremos olvidar, falleció en Libourne en 1926.